

HELSINGIN KÄRÄJÄOIKEUS**Osasto 3.**Porkkalankatu 13
00180 Helsinki**PÄÄTÖS****09/**

26.6.2009

08/32288

Annettu kansliassa kello 14.30

Käräjätuomari Riitta Kiiski

Kantaja

Säveltäjän Tekijänoikeustoimisto Teosto r.y., Helsinki

Vastaajat

1. Arctecho OÜ, Tallinna, Viro
2. Verkkokauppa.com Oy, Helsinki

Asia

Tekijänoikeuslain tarkoittama hyvitysvaatimus

Vireille

31.10.2008

Tällä välituomiolla on ratkaistu kysymys siitä, voidaanko kanne virolaisen Arctecho OÜ:n osalta käsitellä Helsingin käräjäoikeudessa

SELOSTUS ASIASTA

Kantaja Säveltäjän Tekijänoikeustoimisto Teosto r.y. (jäljempänä Teosto) on 3.10.2009 vireille tulleella kanteella vaatinut, että käräjäoikeus:

- 1) vahvistaa, että Arctecho OÜ on velvollinen suorittamaan Teostolle tekijänoikeuslain 2 a luvun mukaista hyvitysmaksua maahantuomistaan ja myymistään laitteista, joita merkittävässä määrin käytetään teoksen kappaleen valmistamiseen yksityiseen käyttöön;
- 2) velvoittaa Arctecho OÜ:n suorittamaan Teostolle korvauksena saamatta jääneistä tekijänoikeuslain 2 a luvun mukaisten laitteiden hyvitysmaksuista vuosien 2006 - 2008 aikana ennen tämän kanteen vireille tuloa maahantuoduista laitteista Opetusministeriön asetuksen mukaan määräytyvän määrän, joka täsmentyy, kun editiovaatimuksella vaadittavat tiedot maahantuoduista laitteista saadaan, laillisine viivästyskorkoinen kunkin maahantuodun erän toimituspäivästä sekä tämän kanteen vireille tulon jälkeen maahantuotavista laitteista Opetusministeriön asetuksen ja vuodesta 2009 lukien Valtioneuvoston asetuksen mukaisen määrän laillisine viivästyskorkeineen kunkin maahantuodun erän toimituspäivästä.
- 3) vahvistaa, että Arctecho Oy on yhteisvastuullisesti Arctecho OÜ:n kanssa velvollinen suorittamaan Teostolle tekijänoikeuslain 2 a luvun mukaista hyvitysmaksua kohdan 1 mukaisesti sekä velvoittaa Arctecho Oy:n yhteisvastuullisesti Arctecho OÜ:n kanssa suorittamaan Teostolle korvausta kohdan 2 mukaisesti.

sesti; sekä

4) velvoittaa Arctecho OÜ:n ja Arctecho Oy:n yhteisvastuullisesti korvaamaan Teoston oikeudenkäynti- ja asianosaiskulut täysimääräisesti arvonlisäveroineen ja laillisine viivästyskorkeineen kuukauden kuluttua päätöksen antamisesta lukien.

Oikeuspaikka

Ensisijainen oikeuspaikkaperuste

Kantaja on todennut, että vaikka vastaaja Arctecho OÜ:n kotipaikka oli Tallinna Virossa, Euroopan yhteisöjen neuvoston asetuksesta nro 44/201 tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla (jäljempänä Bryssel I -asetus) sen 5 artiklan 3-kohdassa säädettiin, että henkilön kotipaikan ollessa toisessa Euroopan yhteisön jäsenvaltiossa henkilöä vastaan voidaan nostaa kanne toisessa jäsenvaltiossa sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahinko tapahtui tai saattaa tapahtua. Bryssel I-asetuksessa henkilöllä tarkoitetaan myös oikeushenkilöä.

Kantaja on todennut, että yleisen yhteisöoikeudellisen periaatteen mukaisesti yhteisön lainsäädäntöä tuli soveltaa yhdenmukaisesti ja autonomisesti kaikissa jäsenmaissa, joten Bryssel I-asetuksen 5 (3) artiklan vahingonkorvauksen käsitettä oli tulkittava yhdenmukaisesti eri jäsenvaltioissa Euroopan yhteisön tuomioistuimen (jäljempänä EYT) oikeuskäytännössä ilmenevällä tavalla. Oikeuskäytännön valossa 5 (3) artiklan vahingonkorvausta koskeva määritelmä oli laajempi kuin esimerkiksi Suomen vahingonkorvauslain mukainen vahingonkorvauksen määritelmä. Sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausvastuu syntyy, jos vahingon ja vahingon aiheuttaneen tapahtuman välillä todetaan olevan syy-yhteys. Koska EYT:n oikeuskäytännön mukaisesti käsitettä "sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskeva asia" oli tulkittava autonomisesti ja sille oli annettava laaja sisältö, se kattoi kaikki korvausvaatimukset, jotka eivät perustuneet mihinkään sopimussuhteeseen eivätkä kuuluneet Bryssel-I -asetuksen 5 artiklan 1-kohdan soveltamisalaan, joka koski vahingonkorvausta sopimussuhteessa. Asetuksen 5 artiklan 3-kohtaa oli tulkittava siten, ettei artiklan 1- ja 3 -kohtien soveltamisen välille jäänyt aukkoa.

Kantaja on todennut, että vahinko oli aiheutunut siten, että Arctecho OÜ oli laiminlyönyt suorittaa kantajalle tekijänoikeuslain 26 a §:n tarkoittamat hyvitysmaksut Suomeen tuomistaan poltettavista CD-levyistä. Tekijänoikeuslain hyvitysmaksuvelvollisuus koski sekä maahantuojaa että jälleenmyyjää. Arctecho OÜ oli tuonut Suomeen hyvitysmaksun piiriin kuuluneita laitteita eli poltettavia cd-levyjä ja myynyt niitä suomalaisille kuluttajille ja oli vastuussa hyvitysmaksun suorittamisesta Teostolle sekä maahantuojana että myyjänä. Hyvitysmaksun suorittamisen laiminlyönti aiheutti vahinkoa Teostolle. Koska Teoston ja Arctechon välillä ei ollut olemassa sopimussuhdetta, kysymys ei ollut sopimukseen perustuvasta vahingosta. Asetuksen 5 artiklan 3-kohdan mukaan toimivaltainen tuomioistuin oli sen paikkakunnan tuomioistuin, missä vahinko tapahtui tai saattoi tapahtua. Vahinko hyvitysmaksun laiminlyömisestä aiheutui ensikädessä Teostolle ja viime kädessä Teoston edustamien tekijänoikeuksien haltijoille. Teoston kotipaikka oli Helsinki.

Teosto on todennut, että tekijänoikeuslain 26 a §:n mukainen hyvitysmaksu oli yksityisoikeudellinen korvaus taloudellisesta menetyksestä, joita teosten ja muiden tekijänoikeuslain mukaisten suojan kohteiden kopiointi aiheutti tekijöille ja muille oikeudenhaltijoille. Tekijänoikeuslain 26 d §:n mukaan valmistajien ja maahantuojien oli annettava Teostolle perinnässä tarvittavat tiedot valmistamistaan ja maahantuomistaan laitteista, minkä selvitysvelvollisuuden rikkominen oli säädetty rangaistavaksi teoksi tekijänoikeuslain 56 d §:ssä. Arctecho oli tuotuaan Suomeen hyvitysmaksun piiriin kuuluvia laitteita laiminlyönyt selvitysvelvollisuutensa ja kieltäytynyt Teoston kehotuksista huolimatta toimittamasta hyvitysmaksun perimiseksi tarvittavia tietoja. Arctechon selvitysvelvollisuuden laiminlyönti oli aiheuttanut Teostolle huomattavaa taloudellista vahinkoa, koska Teosto ei ollut voinut periä tekijänoikeuslain edellyttämiä hyvitysmaksuja.

Kantaja on todennut, että hyvitysmaksu oli perusteeltaan yksityisoikeudellinen maksu, mikä oli todettu perustuslakivaliokunnan lausunnossa 7/2005.

Teosto on todennut, että tekijänoikeuden loukkaukseen perustuvat vahingonkorvausasiat kuuluivat Bryssel I-asetuksen 5 (3) artiklan piiriin vastaavalla tavalla kuin muutkin immateriaalioikeuksien loukkaukseen perustuvat vahingonkorvausasiat. Tyypillisiä vahinkoja olivat saamatta jääneet korvaukset luvottomasta käytöstä eli tässä tapauksessa kansallisessa laissa eli tekijänoikeuslain 57 §:ssä säädetty hyvitys. Tekijänoikeuden loukkauksesta aiheutuvat vahingot olivat tyypillisesti varallisuusvahinkoja, jotka olivat korvattavia vahinkoja ilman vahingonkorvauslaissa asetettuja erityisedellytyksiä.

Teosto on vielä todennut, oli selvää, ettei virolainen tuomioistuin ollut oikea taho ratkaisemaan riitoja, joissa oli kysymys Suomen tekijänoikeuslakiin perustuvasta hyvitysmaksuvelvollisuudesta Suomessa ja siihen liittyvästä selvitysvelvollisuudesta. Virolaisen tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvat riidat, jotka koskivat Virossa maksettavaa Viron tekijänoikeuslain mukaista hyvitysmaksua. Viron lain 27 §:n 5 momentin 2 kohdan mukaan Virossa ei makseta hyvitysmaksua vientiin menevistä laitteista.

Toissijainen peruste oikeuspaikalle

Teosto on todennut, että Bryssel I-asetuksen 2 (1) artiklan pääsäännön mukaisesti kante henkilöä vastaan, jonka kotipaikka oli jäsenvaltiossa nostetaan hänen kansalaisuudestaan riippumatta tuon jäsenvaltion tuomioistuimessa. Asetuksen 60 (1) artiklassa nimetään oikeushenkilön osalta kolme vaihtoehtoista perustetta kotipaikan määrittelylle. Oikeushenkilön kotipaikka oli siellä missä sillä oli sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai tosiasiallinen toimipaikka. Kaikki kolme perustetta olivat vaihtoehtoisia ja jokainen peruste yksin riitti luomaan kotipaikan ja antamaan tietylle tuomioistuimelle kansainvälisen toimivallan. Kantaja voi siis valita, minkä vaihtoehtoisen perusteen mukaisesti tuomioistuimessa se nostaa kanteen oikeushenkilöä vastaan. Arctecho OÜ:n rekisteröity toimipaikka oli Virossa Tallinnassa. Arctecho OÜ:n toimintaan liittyy hyvitysmaksun piirissä olevien laitteiden maahantuonti ja myynti suomalaisille kuluttajille. Arctecho OÜ:llä ei ollut muuta toimintaa ja tosiasiallisesti Arctecho OÜ:n toimintaa harjoitti suomalainen Verkkokauppa.com Oy. Koska Arctecho OÜ:n toimintaa harjoitti tosiasiallisesti Helsingissä toimiva Verkkokauppa.com Oy, Arctecho OÜ:n tosiasiallinen toimipaikka oli Helsinki ja Helsingin käräjäoikeus oli myös Bryssel I-asetuksen 60.1 artiklan c-alakohdan nojalla toimivaltainen tuomioistuin.

Kolmassijainen peruste oikeuspaikalle

Teosto on todennut, että Helsingin kärjäoikeus oli laillinen tuomioistuin käsittelemään riita-asian Arctecho OÜ:n osalta myös Bryssel I-asetuksen 6.1 artiklan nojalla, koska toisen vastaajan eli Verkkokauppa.com Oy:n kotipaikka oli Helsinki, koska Arctecho OÜ:n ja Verkkokauppa.com Oy:n kanteet johtuivat olennaisesti samasta perusteesta.

Vastaajan vaatimukset

Vastaaja Verkkokauppa.com Oy on vastustanut kannetta kiistäen sen kokonaisuudessaan vaatien sen hylkäämistä sekä Teoston velvoittamista korvaamaan Verkkokauppa.com Oy:n oikeudenkäyntikulut asiassa korkoineen.

Arctecho Oy on vaatinut, että kanne jätetään sen osalta tutkimatta.

Arctecho OÜ:n vastauksen perusteet

Arctecho on todennut, että sen kotipaikka oli Tallinnassa Virossa ja sitä vastaan esitetyt vaatimukset tuli pääsäännön mukaan tutkia virolaisessa tuomioistuimessa. Arctecho OÜ on katsonut, että kantaja yritti tarkoitushakuisesti tulkita Bryssel I-asetuksessa olevia vaihtoehtoisen toimivallan perustavia ja kotipaikan määräytymistä koskevia poikkeussäännöksiä laajentavasti, vaikka kiistatun EU-oikeudellinen tulkintaperiaate oli, että säännösten soveltamisalan tuli olla mahdollisimman suppea. Kantajan tarkoitushakuiset tulkinnat olivat lisäksi ristiriidassa sen vakiintuneen tulkintasäännön kanssa, jonka mukaan sellaisia tulkintavaihtoehtoja, jotka sallisivat kantajan ajaa kannetta oman kotipaikan tuomioistuimessa, tulisi välttää.

Ensisijainen oikeuspaikkaperuste

Arctecho on todennut, ettei Helsingin kärjäoikeus ollut toimivaltainen tuomioistuin tutkimaan Arctecho OÜ:tä vastaan esitettyjä vaatimuksia Bryssel I-asetuksen 5.3 artiklan nojalla. Vaatimus tekijänoikeuslain 2 a luvussa tarkoitettua hyvitysmaksun suorittamiseksi ei ollut vahingonkorvausvaatimus. Esimerkiksi verosaatavien perintää tavallisella vahingonkorvauskanteella ei ole pidetty sellaisena asiana, joka kuuluisi Bryssel I-asetuksen soveltamisalaan. Kysymys ei myöskään ollut sellaisesta sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevasta asiasta, jossa vahinko olisi tapahtunut tai saattanut tapahtua Helsingissä. Tekijänoikeuslain 2 a luvussa tarkoitettu hyvitysmaksu ei ollut lainkaan korvausta vahingosta eikä hyvitysmaksuvaatimus ollut vahingonkorvausvaatimus. Kantaja pyrki tarkoitushakuisesti pukemaan vaatimuksensa vahingonkorvausvaatimukseksi ainoastaan saadakseen asian käsiteltäväksi vastaaja Arctecon kotipaikan tuomioistuimen sijasta kantajan kotipaikan tuomioistuimessa. Bryssel I-asetuksen oikeuspaikkasäännösten tarkoituksena oli, että asiat ratkaistaan pääsäännön mukaan sen jäsenvaltion tuomioistuimessa, jossa vastaajalla oli kotipaikka ja että vaihtoehtoisen toimivallan perustavat säännökset olivat siten vain suppeasti tulkittavia poikkeuksia tähän pääsääntöön.

Arctecho on todennut, että mikäli asiassa vastoin sen käsitystä katsottaisiin, että kantajalle olisi voinut aiheutua vahinkoa, kysymys oli kuitenkin niin sanottua varallisuusvahingosta. Oikeuskäytännössä ja -kirjallisuudessa oli torjuttu ajatus siitä, että toimivalta voitaisiin perustaa 5.3 artiklaan silloin, kun ky-

symys oli puhtaasta varallisuusvahingosta. Oikeuskirjallisuudessa oli myös katsottu, että immateriaalioikeuden loukkaamiseen perustuva vahingonkorvauskanne saadaan vain poikkeustapauksessa nostaa siellä, missä vahinko oli ilmennyt. Tulkinta, jonka mukaan kanteen saisi nostaa siellä, missä vahinko ilmenee, antaa se lähes automaattisesti toimivallan kantajan kotimaan tuomioistuimelle, mitä ei voida hyväksyä.

Toissijainen ja kolmassijainen oikeuspaikkaperuste

Toissijaisen oikeuspaikkaperusteen eli Arctecho OÜ:n kotipaikan osalta Arctecho on todennut, että sen kotipaikka oli yksiselitteisesti Tallinna. Bryssel I-asetuksen 60.1 artiklan c-alakohta ei soveltunut Arctechoon. Edelleen Arctecho OÜ on todennut, että Helsingin käräjäoikeudella ei ollut toimivaltaa tutkia Arctecho OÜ:öön kohdistettuja vaatimuksia myöskään Bryssel I-asetuksen 6.1 artiklan nojalla, koska kanne Verkkokauppa.com Oy:tä vastaan oli tarkoitushakuinen eli nostettu ainoastaan siinä tarkoituksessa, että Helsingin käräjäoikeus saadaan toimivaltaiseksi oikeuspaikaksi käsittelemään Arctecho OÜ:tä vastaan nostettu kanne.

Verkkokauppa.com Oy on todennut, että Arctecho OÜ oli virolainen, Viron lakien mukaan itsenäiseksi yhtiöksi perustettu virolainen yhtiö, joka harjoitti itsenäisesti toimintaansa Virossa. Verkkokauppa.com on kiistänyt ehdottomasti, että se olisi harjoittanut Arctecho OÜ:n toimintaa.

KÄRÄJÄOIKEUDEN RATKAISU

PERUSTELUT

Euroopan yhteisöjen neuvoston tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla antaman asetuksen eli Bryssel I -asetuksen 1-artiklan mukaan asetusta sovelletaan siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa, riippumatta siitä, millaisessa tuomioistuimessa niitä käsitellään. Erityisesti asetusta ei sovelleta vero- tai tulliasioihin eikä hallinto-oikeudellisiin asioihin.

Tuomioistuimen toimivaltaa koskevan 2 artiklan mukaan kanne henkilöä vastaan, jonka kotipaikka on jäsenvaltiossa, nostetaan hänen kansalaisuudestaan riippumatta tuon jäsenvaltion tuomioistuimessa, jollei tämän asetuksen säännöksistä muuta johdu. Käräjäoikeus toteaa, että henkilöä koskevia säännöksiä sovelletaan myös oikeushenkilöihin.

5 artiklan kohdan mukaan, jos henkilön kotipaikka on jäsenvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne toisessa jäsenvaltiossa: 1) a) sopimusta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä kanteen perustana oleva velvoite on täytetty tai täytettävä. Käräjäoikeus toteaa, että tässä asiassa kysymys ei voi olla sopimusta koskevasta asiasta.

Edelleen asetuksen 5 artiklan 3) kohdan mukaan, jos henkilön kotipaikka on jäsenvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne toisessa jäsenvaltiossa sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahinko sattui tai saattaa sattua.

Oikeuskirjallisuudessa Pålsson (s. 127-28) on todennut Bryssel-I -asetuksen

5.3 artiklan soveltamisalasta, että vahingonkorvausta sopimussuhteen ulkopuolella koskevia asioita ovat niinkin erilaiset ilmiöt kuin liikenneonnettomuudet, ympäristövahingot, tuotevahingot, kilpailuoikeudellisten normien rikkominen, henkilöoikeuksien loukkaukset sekä erilaisten immateriaalioikeuksien loukkaukset sekä monet muut asiat. Pålssonin mukaan (s. 128) kansalliset "oikeuserilaisuudet" eivät voi olla yhtenäisen sääntöjen tulkinnan tiellä. Yhteisöjen tuomioistuimessa tapauksessa Kalfelis on katsottu, että käsitettä vahingonkorvausvastuu sopimussuhteen ulkopuolella tulkitaan autonomisesti ottaen huomioon ensimmäiseksi Bryssel konvention systeemi ja tarkoitus.

Käräjäoikeus toteaa, että kyseisen EYT:n ratkaisun 27.9.1998 asiassa Kalfelis vastaan Bankhaus Schröder ym. on todettu, että tuolloin voimassa olleen Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3-kohdassa, joka vastaa myös nykyistä 5 artiklan 3-kohtaa, käytetty sanamuoto "sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskeva asia" on autonominen käsite, joka kattaa kaikki vastaajan korvausvastuun toteutumista tarkoittavat vaatimukset, jotka eivät liity sopimukseen 5 artiklan 1-kohdassa tarkoitettulla tavalla ja että tuomioistuin, joka on toimivaltainen tutkimaan sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevan kanteen, ei ole toimivaltainen tutkimaan kannetta siltä osin kun se perustuu muuhun seikkaan kun vahinkotapahtumaan. Edelleen Pålssonin mukaan (s. 133) EYT:n ratkaisulla tapauksessa Shefill on tehty selväksi, että vahinkopaikan tuomioistuimen toimivalta oli rajoitettu siihen vahinkoon, joka oli aiheutunut forum-maassa.

Edelleen oikeuskirjallisuudessa Mankowski, joka on yksityis- ja prosessioikeuden professori Hampurin yliopistossa, on katsonut (Magnus ja Mankowski s. 184), että EYT:n oikeuskäytäntö antaa sopimukseen perustumattoman vahingonkorvauksen käsitteelle negatiivisen ja autonomisen kuvauksen. Se kattaa kaikki kanteet, jotka perustuvat vastaajan vastuuseen eivätkä ole sidoksissa sopimukseen 5 artiklan 1-kohdan tarkoittamalla tavalla. Hänen mukaansa sinänsä kaikkia vaatimuksia, jotka eivät ole sopimusoikeudellisia, ei voida automaattisesti luokitella rikkomusperusteiseksi (*tortious*, s. 185). Sopimukseen perustumaton/sopimuksen ulkopuolinen ja rikkomusperusteinen eivät olleet synonyymeja, vaan jotkut velvoitteet eivät olleet sen enempää 1) kuin 3) kohdassa tarkoitettuja (s. 185).

Mankowski (emts.188-189) on todennut, että 5 artiklan 3 kohdan tarkoittamia sopimukseen perustumattomia vahingonkorvauksia ovat muun ohessa tekijänoikeuden, patentin ja tavaramerkin loukkaukset (s. 188-189).

Käräjäoikeus katsoo edellä kerrotuilla perusteilla, että kun Teoston kanne Artechnon osalta perustuu väitettyyn tekijänoikeuden loukkaamiseen laiminlyönnällä suorittaa kantajalle tekijänoikeuslain 26 a §:n tarkoittamat hyvitysmaksut Suomeen maahantuomistaan ja Suomessa myymistään poltettavista CD-levyistä ja antaa Teostolle eräät ilmoitukset, kysymys on selvästi Bryssel I-asetuksen 5 artiklan 3 kohdan tarkoittamasta sopimukseen perustumattomasta vahingonkorvausvastuusta, joita koskeva vahinko on sattunut tai saattaa sattua Teoston kotipaikassa Helsingissä ja täällä aiheutuneista vahingoista. Käräjäoikeus toteaa, että asia on tältä osin niin selvä, ettei ole tarvetta ratkaista tois- ja kolmassijaista oikeuspaikkaperustetta, minkä lisäksi niiden ratkaiseminen edellyttää itse asiassa myös pääasian tutkimista toisen vastaajan eli Verkkokauppa.com Oy:n osalta. Se, onko väitetty vahinko aiheutunut ja jos on niin missä ratkaistaan myös pääasian yhteydessä.

TUOMIOLAUSELMA

Kanne virolaisen Artechno Oy:n osalta otetaan tutkittavaksi Helsingin käräjä oikeudessa

SOVELLETUT LAINKOHDAT, OIKEUSOHJEET JA OIKEUSKIRJALLISUUS

Euroopan yhteisöjen neuvoston tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla antama asetus 44/2001: 1 artikla, 2 artikla ja 5 artiklan 1 ja 3-kohdat

Pålsson, Lennart: Bryssel I-förordningen jämte Bryssel -och Luganokonventionerna (Visby 2008)

Ulrich Magnus, Peter Mankowski: Brussels I Regulation , European Commentaries on Private International Law (By Sellier, European Law Publishers 2007)

MUUTOKSENHAKU

Ei muutoksenhakuohjausta.

Riitta Kiiski
käräjätuomari